

Hranice spravedlnosti

Elisa Hoven

PRVNÍ PŘÍPAD: SEBEOBRANA

Říjen 2021

Adrian se potí. Vlhké ruce si otírá o džíny a snaží se regulovat dýchání. Čtyři vteřiny se nadechovat, sedm sekund zadržovat dech a pak osm vteřin vydechovat. Tak mu to vysvětloval bratr Bogdan. Ten je o pět let starší, přivedl ho z Rumunska do Německa a vštěpoval mu, co musí člověk vědět. Ve Videle, kde žijí rodiče, nesehnali práci a nečekala je žádná budoucnost. Tady to je lepší, i když se bratři musejí dělit o pokoj v sociálním bytě. V létě Adrian pomáhá na polích, ale nyní je po žních a začíná jiné období.

Už dobrou hodinu čeká v úkrytu, venku je skoro tma. Vila je obrovská, u vchodu sloupky, na zahradě bazén. A ještě ke všemu to špatné německé počasí. Adrian krouť hlavou. Kdyby měl dost peněz, investoval by je do aut, nejméně do čtyř. A rozhodně by mezi nimi nechybělo lamborghini. Mrkne na hodinky: ten stařec už měl být dávno zpátky. Adrian to nedělá poprvé, a přesto se neubrání pocení. Jednou ho policie přistihla, vzala si osobní údaje a nechala ho jít. Musí počítat. Už je to bezmála půl roku, a od soudu nic nepřišlo.

Teď zaslechne nějaký hluk. Jako pneumatiky po šterku. Blíží se auto. Znova si sahá na kapsu u bundy, aby se ujistil, že je nůž na svém místě. Z vozidla těžkopádně vystupuje starší muž, opírá se o vycházkovou hůl a druhou rukou bere ze zadního sedadla aktovku. Bogdan Adriana neupozornil, že je ten člověk vetchý; jinak by si mohl nůž ušetřit. Stařec zavírá dveře a dává si aktovku do podpaží. Adrian bedlivě pozoruje každý jeho pohyb a přes hlavu si přetahuje lyžařskou kuklu. Muž dochází k domovním dveřím a strká klíč do zámku. Ještě ne, Adrian musí mít strpení. Dveře se otvírají a stařec překračuje práh do chodby. Teď je vhodný okamžik. Adrian vyskakuje z křoví, v mžiku je u muže, cpe ho dovnitř a zavírá dveře.

Stařík leží na zemi a brašnou si chrání tělo. Ze saka mu vypadává telefon a Adrian ho odkopává pod polici. V očích přepadeného rozpoznává strach a nebere na něj ohled. Je na něj zvyklý, patří k věci. Pokaždé to probíhá rychle, protože má naspěch. Ale v mužově pohledu se zračí ještě něco, a to se mu nelíbí: opovržení.

Adrian vytahuje z kapsy nůž a drží ho starci před obličejem. Nyní čte z očí už jen strach. Co by se ho dědek odvažoval soudit? Vždyť o něm nic neví. O jeho životě ve Videle, kde lidé nežijí ve vilách s bazénem. Jeden má vilu, druhý kudlu. To rozhodla náhoda, nebo osud – jak chcete –, ale ne Adrian.

„Dej sem klíč od trezoru! Dělej!“ Nacvičené věty odříkává bezchybně. Přízvuk cizince nedovede zakrýt, ale to nic. Žádný Němec ho nedokáže zařadit k některé národnosti. Málokdo z nich ví, že podobně jako italština zní právě rumunština.

Nůž se nemíjí účinkem. Muž příkivuje a drmolí cosi, čemu Adrian nerozumí.

„No tak, honem!“ Pomáhá starci na nohy a ten ukazuje ke vchodu na skříňku na klíče. Adrian ho k ní táhne, a protože se muž loudá, Adrian ho musí pevně podpírat a vléct za ruku. Stařík se chvěje a ukazuje na klíček úplně v zadním rohu. Adrian ho udeří do nadbříšku, muž se kácí k zemi a nehýbá se. Ať si tam leží, dokud Adrian nebude hotov.

„Stačí ceknout, a jsi mrtvý.“ Hůl hází Adrian dolů po schodech do sklepa.

Trezor má být nahoře v ložnici. Všechno mu přesně popsala Mirela. To je Bogdanova holka. U starce uklízí, pochopitelně načerno, a nedostává od něj ani minimální mzdu. Trochu se po domě rozhlížela. Spousta starého harpádí, váz, obrazů, ale pak objevila v šatní skříni trezor. Pokud všechno klapne, její podíl činí dvacet procent. Je to fér, koneckonců veškerou práci odvede Adrian. Stoupá po schodech do prvního patra. Podlaha v ložnici je pokrytá červeným kobercem, nad postelí visí zrcadlo. Těžko si představit, že se v téhle posteli ještě něco odehrává, ale za peníze se dá pořídit cokoli. Adrian otvírá šatník a odhruje oblečení ke straně. Všechno je tak, jak popsala. Že by nějaký lomoz? Adrian se na moment zarazí a naslouchá. Určitě nějaký klam, nic to nebylo. Zastrčí klíček do zámku trezoru a marně se jím snaží otočit. Nepasuje. Dědek ho oblafl. Rychlými kroky se Adrian vrací po schodech dolů. Některý z ostatních klíčů bude ten pravý, to je jasné. Jenomže chodba je prázdná. Adrian se rozhlíží. Daleko se ten kripl odplazit nemohl. Vtom se však vynoří ve dveřích do obývacího pokoje, vrávorá, ale Adrian ihned postřehne, co drží v ruce: dlouhou a úzkou pušku, takovou, jaká se používá při lovu. A míří jí přímo na něj. Chlapec zvedá ruce a zvolna couvá ke vchodu.

„Stůj!“ zvolá muž hlasem chvějícím se zlostí. Adrian cítí v zádech kliku. „Já odcházím.“ Hlavně aby dědek neztratil nervy. Mladík opatrně sahá jednou rukou po klice, a přitom muže nespouští z očí. Ten před ním stojí a míří na něj puškou. Adrian pomalu otvírá dveře a krůček po krůčku vychází ven. Vzápětí se obrátí a chce se dát na útěk, ale vtom se ozve třesknutí a následuje pronikavá bolest v zádech, nic víc. Pokouší se běžet, avšak nohy jej neposlouchají a hroutí se na šterk. Nůž mu vypadává z bundy a on není s to ho uchopit.

Ten kmet na něj vystřelil. Pocit v těle je nový. Jako by v něm vznikla černá díra. Adrianovi rázem dochází, co se děje. Umírá. Sám, v předzahradce cizího chlapa. Myslí na matku. Stála při něm ve všech důležitých životních okamžicích: první den ve škole, když začínal hrát fotbal, při operaci zubů, které se tolik bál. Jak to, že s ním není zrovna teď? Jen s vypětím sil drží oči otevřené a vidí, jak se k němu stařec blíží. Co když ještě není pozdě? Třeba to je lékař a zachrání ho. Poslední, co cítí, je kopanec do břicha. Ne moc silný, ale stačí to. Vzápětí Adrian upadá do bezvědomí.

Noviny

Únor 2022

Hotel byl jedna hrůza. Seděla jsem u bazénu na bílé plastové židli, všechna lehátka byla obsazena, polovina z nich lidmi, druhá půlka ručníky, které byly tak seprané a vyšisované od slunce, že ztrácely barvu. Snídaně formou bufetu ještě neskončila, a přitom zaměstnanci již chystali oběd, následně se podává káva a dezert, potom večeře – opět formou bufetu – a nakonec půlnoční svačinka. Kdo chtěl, mohl se v hotelu Maspalomas Royal najíst v kteroukoli denní hodinu. A popíjet. Včera večer jsem se marně pokoušela objednat si martini. Místo toho mě odkázali na nápojový automat na mince, ale před ním se už táhla dlouhá fronta. Stisknutím tlačítka jste si mohli dopřát koktejly Piña Colada, Sex on the Beach nebo Caipirinha. I tohle ráno první hosté drželi průsvitné plastové kelímky pod kohoutkem. Na mě toho bylo všeho moc – až příliš alkoholu, jídla i lidí.

Peter se posadil vedle mě a listoval v hotelovém programu. Ráno hromadné cvičení formou tance, odpoledne volejbal nebo bingo a večer dětská diskotéka a taneční představení. Ale nemohli jsme si stěžovat. Když nám staří přátelé ze studií Sigrid a Gerd Schöllerovi navrhli společnou dovolenou na ostrově Gran Canaria, nechali jsme plánování na nich. Peter byl na univerzitě zavalený seminárními pracemi a já se musela v kanceláři starat o jednoho významného mandanta. Proto jsme vzali zavděk tím, že se rezervace a programu ujmou Schöllerovi. Jeli tam už potřetí, počasí nemohlo být lepší, o všechno bylo postaráno – co víc si přát?

Reprodukováná hudba v rychlém rytmu řvala hlasitě. Do zpátečního letu nám zbývalo ještě sedm dní a šest hodin. Můj muž vytušil, nač myslím, a stiskl mi ruku.

„Jestli tě to utěší, něco jsem ti přinesl.“ Sáhl do plážové tašky a vytáhl z ní dvoje německé noviny. Byly z předešlého dne, ale i tak mě potěšily.

Internetové vydání jsem si četla v mobilu, ale manželovi jsem slíbila, že chytrý telefon zamknu do sejfu a budu používat jen v naléhavých případech. V den svých šedesátin, v říjnu přede dvěma lety, jsem si předsevzala, že se budu v kanceláři šetřit a mladému kolegovi přenechám větší díl zodpovědnosti. Ale pořád ještě mi bylo zatěžko se s prací loučit. Nedokázala

jsem odeslat dopis, aniž jsem ho předtím překontrolovala, a všechny termíny v soukromém kalendáři jsem dál překládala na později.

„Tvoje kancelář se teď jmenuje Herbergenová a spol., tak se podle toho chovej,“ připomínal mi Peter, kdykoli jsem u večere honem ještě přeformulovala po některém kolegovi písemnost. V posledních týdnech jsem ustavičně visela na telefonu. Kanceláři se dařilo, takže bylo pořád co dělat. Potřebujeme odpočinek. A tak jsem se podvolila a mobil zůstal v trezoru.

Listovala jsem novinami a kladla si otázku, jak dlouho vůbec ještě budou v tištěné podobě existovat. Patrně se brzy už nevyplatí. Většina lidí je čte raději v mobilu a zřejmě je jen otázka času, kdy bude tisk z ekologických důvodů zrušen. Lidé tím o hodně přijdou, tím jsem si jistá. Asi to říkám proto, že stárnu a po určitých věcech se mi stýská. Ale až tištěné noviny zmizí, budeme číst už jen to, co si záměrně vyhledáme. Nebudeme už listovat a náhodně narážet na fejetony a recenze, které nás přimějí si koupit novou oblíbenou knihu, nebo vyrazit na politickou satiru, jež nám ukáže zcela nový pohled na věc.

Zrovna tak by zůstal bez povšimnutí článek, který jsem si právě četla u bazény v hotelu Maspalomas Royal. Byla čirá náhoda, že mi Peter ve španělském hotelu noviny přinesl a že jsem během jednodvé dovolené našla klid, abych si je prohlédla od začátku do konce. Jinak by se nestalo nic, co se událo v následujících týdnech.

Sebeobrana

Milionář osvobozen. Jednalo se o sebeobranu.

Krátký text v rubrice „Pel-mel“ na poslední straně novin:

Důchodce z Hundsmühlenu obžalovaný před okresním soudem v Oldenburgu nemusí kvůli zabití prchajícího lupiče střelnou zbraní do vězení. Soudci zprostilí milionáře obžaloby. Jednal totiž v sebeobraně, sdělil mluvčí soudu.

V říjnu ve večerních hodinách vnikl do domu Hanse K. jistý Adrian S. Penzistu ohrožoval nožem a zbil. Rumun, již dříve přistižený při vloupání, hledal v domě cennosti. Zdatnému důchodci se mezitím podařilo

vnést a vzít si loveckou pušku. Když se sedmnáctiletý lupič chystal uprchnout s obrazem v hodnotě několika set tisíc eur, Hans K. jej vyzval, aby se zastavil. Adrian S. však nereagoval a Hans K. vystřelil. Soudci posoudili čin jako jednání v sebeobraně. „Člověk má právo svůj majetek chránit,“ prohlásil obhájce Hanse K. na dotaz našeho listu. „V nouzi i násilím.“

Článek jsem si přečetla ještě jednou. Hans K., milionář z nedalekého Oldenburgu, spáchal čin v říjnu. Vzpomínala jsem, kdy mi volal. Bylo to večer, už za tmy, v říjnu. Hans Kleebach byl mým mandantem přede dvěma lety, kvůli krácení daní. Jednalo se o mezní případ a dosáhli jsme zproštění obžaloby. Tehdy žil v Berlíně, ale měla jsem za to, že stejně jako já pochází z Dolního Saska. Možná se tam vrátil.

Nebyl nijak příjemný, rád se holedbal majetkem, mluvil hlasitě a hodně o penězích, autech a lovu. Zamlada ho v USA málem zabilo auto, tak tak přežil, ale od té doby potřeboval hůl. Dvacetiletý řidič červeného kabrioletu byl tenkrát pod vlivem drog. Jeho otec byl zámožný podnikatel a nabídl Kleebachovi milion dolarů – nepředstavitelné odškodné. Kleebach peníze přijal a upustil od žaloby. Jako novopečený milionář se vrátil do Německa, šikovně investoval do počítačové firmy a později do nemovitostí a za několik let se jeho jmění víc než zdesetinásobilo.

Onehdy mi zavolal, zrovna když jsme dovečeřeli. „Dobrý večer, paní Herbergenová! Doufám, že jste v pořádku.“ Jak se zdálo, byl v nejlepším rozpoložení a zjevně mu nebylo hloupé, že mi telefonuje po osmé večer. „Právě sedím s vnučkou Emilií. Ona studuje právo a dumáme tady nad seminární práci. Trestní právo. Napadlo mě, že bude nejrychlejší, když se s vámi poradíme. Za konzultaci mi pak vystavíte účet.“

Dodnes si pamatuji, co jsem si v tu chvíli pomyslela: milionáři se domnívají, že si mohou dovolit všechno. A bohužel mají většinou pravdu. I já jsem si hned sedla s telefonem v ruce k pracovnímu stolu. „Tak spusťte – tedy pokud si ze mě nestřílíte.“

Kleebach se zasmál. „Přesně o to jde. Nejdřív docela jednoduše: Člověk zastřelí lupiče na útěku. Smí se to?“

Ačkoli to u mandantů vyvolává mrzutost, na mnoho právnických otázek nelze odpovědět jasně „ano“ nebo „ne“. Kleebachovi jsem nejprve vysvětlila právo zadržet jinou osobu. Když někdo někoho přistihne při páchání trestného činu, smí ho zadržet, ale nikoli zabít. Kleebacha jsem tím podle všeho neuspokojila. „Takže si musí nechat líbit, že se k němu někdo vloupal?“

Bylo mi jasné, že někdo jako Kleebach se s takovým výsledkem neztožní. „Přirozeně existuje ještě právo na sebeobranu. Je-li ohrožen soukromý majetek, člověk ho má právo bránit. To ovšem předpokládá, že útok ještě trvá. Vaše vnučka musí zjistit, zda si lupič něco odnesl.“

Kleebach si patrně dělal poznámky.

„Pokud ano, protiprávní útok na majetek by se dal ospravedlnit. Tím však ještě nejsme hotovi. Výstřel na zloděje musel být nevyhnutelný.“

I v nezbytné sebeobraně se smějí k ukončení útoku použít pouze nejmírnější prostředky. Jestliže někdo někoho srazí pěstí na zem, napadený ho nesmí zastřelit. „U střelných zbraní platí: Je-li to časově možné, je nutné použitím zbraně nejdříve pohrozit, například varovným výstřelem do vzduchu, a potom vystřelit na nohy. Tím lze zloděje také zadržet. Nesmí tedy jít o cílenou smrtelnou ránu.“

„Ale takovou střelou můžete minout,“ namítl Kleebach.

„Samozřejmě. Stačí, že se přepadený pokusil mířit na nohy. Ale to všechno musí být uvedeno v okolnostech seminární práce.“

Kleebach se na moment odmlčel, odložil sluchátko stranou, slyšela jsem, jak hovoří, pravděpodobně má slova tlumočil vnučce. „Ještě se musí brát zřetel na jednu věc,“ upozornila jsem jej, když opět uchopil sluchátko. „Sebeobrana sice nemusí být zásadně přiměřená, ale při nápadném nepoměru mezi útokem a obranou může být právo na sebeobranu přesto zamítnuto. Soudy to ještě definitivně nerozhodly; vaše vnučka to musí prodiskutovat.“

Kleebach vyzvídal: „Kdy takový nepoměr nastává? Máte pro to nějaký příklad?“

„Jestliže zloděj prchá se stovkou eur, vyvstane otázka, zda je střelba na místě.“

„A u větší kořisti by tomu bylo jinak?“

„Ano. Není to tak, že by se dalo říct: Život za peníze. To je vždycky evidentní nepoměr. Člověk si nemusí nechat líbit značnou újmu na ma-

jetku. Jak se říká, právo nemusí ustupovat bezpráví. Takže když pachatel prchá s cennou vázou z období dynastie Ming, omezení práva na sebeobranu nelze uznat.“

Slyšela jsem, jak Kleebach něco čmárá na papír.

„Děkuji, milá paní Herbergenová. Moc jste nám pomohla. Byla byste tak laskava a zaslala mi účet e-mailem? Adresu vám pošlu.“

Ještě jsem Emilii popřála hodně štěstí se seminární prací. Mohla by ho potřebovat. To, co jsem Kleebachovi a jeho vnučce vysvětlila, byly základní vědomosti z prvního semestru. Nechala jsem sekretářku vystavit řádný účet s příplatkem za večer a přestala na Hanse Kleebacha myslet. Až do dne, kdy jsem si přečetla zprávu o milionáři z Hundsmühlenu.

Přeložil Pavel Dufek